

Beleidsplan Pesten

Pestprotocol

jenaplanschool de Lanteerne
Henry Dunantstraat 8
6543 KR Nijmegen
024-3734191
www.delanteeerne.nl
directie@delanteeerne.nl

Inhoudsopgave

1. Voorwoord.....	3
<i>Waarom een pestprotocol?</i>	3
2. Hoofdstuk 1.....	4
<i>Inleiding</i>	4
3. Hoofdstuk 2.....	5
<i>Begripsomschrijvingen</i>	5
Plagen en pesten, wat is daar het verschil tussen?	5
<i>De betrokkenen</i>	6
Het gepeste kind	6
De pesters	6
De meelopers en de andere kinderen	7
Te verwachten problemen bij de aanpak van pesten.....	8
4. Hoofdstuk 3.....	9
<i>Voorkómen en bestrijden van pesten</i>	9
5. Hoofdstuk 4.....	10
<i>Aanpak pesten</i>	10
De vijfsporenaanpak	10
6. Hoofdstuk 5.....	11
<i>Pestprotocol; Stappenplan voorkomen en aanpak van pestgedrag</i>	11
Stap 1: Preventieve aanpak	11
Stap 2: Diagnostische aanpak	11
Stap 3: Concrete aanpak	12
Stap 4: Aanpak bij escalatie van pestgedrag	12
7. Bijlagen	14
Handreikingen voor kinderen	15
Tips voor ouders	16
Thermometer.....	17
Voorbeeld van groepsregels.....	19
Model van een pestcontract	20
Literatuurlijst.....	21

1. Voorwoord

Waarom een pestprotocol?

De school heeft een inspanningsverplichting om pestgedrag te voorkomen en aan te pakken door het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als ongewenst gedrag wordt ervaren en in het geheel niet wordt geaccepteerd.

De Lanteerne wil een veilig pedagogisch klimaat bieden, waarin zij zich harmonieus en op een prettige en positieve wijze kunnen ontwikkelen. Een Jenaplanschool is een leef- en werkgemeenschap, samenwerken en elkaar helpen, nemen een belangrijke plaats in. De stamgroep is een leef- en werkgemeenschap en tevens een leergemeenschap, een zorgende gemeenschap. Daar vindt persoonlijke en sociale ontwikkeling plaats.

Natuurlijk is het beter om het pesten te voorkomen door het scheppen van een goed pedagogisch klimaat en daar gaat dan ook in eerste instantie de aandacht naar uit. De leerkrachten bevorderen deze ontwikkeling door het scheppen van een veilig klimaat in een prettige werksfeer in de klas en op het schoolplein. In veruit de meeste gevallen lukt dit door de ongeschreven regels aan te bieden deze te onderhouden, maar soms is het gewenst om duidelijke afspraken met de kinderen te maken. Een van die duidelijke regels is dat kinderen met respect met elkaar dienen om te gaan. Dat het niet altijd als vanzelfsprekend wordt ervaren, geeft aan dat we het kinderen moeten leren. Ons pedagogisch uitgangspunt is dat alle kinderen met elkaar moeten *leren* omgaan.

In een klimaat waarin het pesten gedoogd wordt, worden ook de pedagogische structuur en de veiligheid daarin ernstig aangetast. Het leerproces verloopt meestal goed, maar het kan ook voorkomen dat een kind in een enkel geval systematisch door andere kinderen wordt gepest. In een klimaat waarin het pesten gedoogd wordt, worden de pedagogische structuur en de veiligheid ernstig aangetast

Voor de Lanteerne is dat een niet te accepteren en ongewenste situatie. Dit protocol is een vastgelegde wijze waarop we het pestgedrag van kinderen in voorkomende gevallen benaderen. Het biedt alle betrokkenen duidelijkheid over de visie over en het handelen in geval van pesten. Stichting Conexus heeft dit pestprotocol integraal dan wel als model overgenomen voor haar 29 openbare scholen.

2. Hoofdstuk 1

Inleiding

In JP scholen (dus ook bij ons op de Lanteerne) vindt het stimuleren van sociale vaardigheden in principe op informele, spontane wijze plaats in de sociale situaties die het JP biedt – door spel, werk, gesprek en viering. In het algemeen geldt dat wij de problemen rond geweld, pesten, discriminatie geïntegreerd aanpakken tijdens het samen – leven in de school.

Tegelijkertijd wordt er bewust aandacht aan sociale ontwikkeling gegeven door de leerkrachten.

- Incidenteel: bijv. als onderdeel van een kringgesprek.
De aandacht van kinderen wordt gericht op: goede /minder goede aanpak van helpen, luisteren, anderen niet vernederen etc.
Regelmatig wordt er gereflecteerd op de interacties in de groep.
- Op geplande, systematische wijze wordt aandacht gegeven aan het sociale klimaat:
  - In de “wenprojecten” aan het begin van het schooljaar. Centraal daarbij staat: Zorg/respect, je veilig voelen. Ieder kind mag zichzelf zijn, is uniek, kortom het welbevinden van een ieder is belangrijk in de groep.
De projecten heten: “Ik ben een ster”, “Ik+jij = wij”, “Sprookjes, sagen, legenden etc.”. Deze projecten komen in een drie-jaren cyclus aan de orde. Met deze projecten verwerven kinderen kennis en vaardigheden die nodig zijn voor deelname aan de groepsprocessen. Dit gebeurt aan de hand van allerlei werkvormen. Tijdens deze wenperiode wordt een groepswet gemaakt met de kinderen waarin beschreven wordt hoe de groep wil samen werken en leven. Deze groepswet wordt zichtbaar opgehangen in de groep. Gedurende het schooljaar wordt hier steeds aan gerefereerd.
  - Tijdens de weekopeningen en vieringen in onze school, waarna de verwerking van de thema’s plaatsvindt in de stamgroep. Het gaat om zingeving. Middels verhalen en symbolen uit andere religies en culturen, maar ook (prenten) boeken zoeken we naar metaforen in deze tijd. Daarnaast vinden we de verhalen van de kinderen belangrijk. Het gaat om jouw plek in de wereld en hoe verhouden we ons met elkaar. En wat we leren van en met elkaar.
  - Bij de wereldoriëntatie in de projecten.
  - Bij het coöperatief leren, waar vaardigheden worden aangeleerd die de basis vormen voor samenwerken, en die een positief pedagogisch klimaat bevorderen.

De leerkrachten zijn alert op signalen van pesten, en observeren goed in allerlei situaties. Ze gaan dan direct in gesprek met betrokkenen, zoeken uit wat er precies aan de hand is en er wordt vervolgens een traject uitgezet, waarbij zonodig ouders en andere leerkrachten worden betrokken.

3. Hoofdstuk 2

Begripsomschrijvingen

Plagen en pesten, wat is daar het verschil tussen?

Iemand op het schoolplein een stevige duw geven kan plagen zijn, maar het kan net zo goed gaan om echt pestgedrag. We spreken over plagen wanneer kinderen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het vertoonde gedrag een uitnodigend karakter heeft om iets terug te geven vanuit een onschuldige sfeer. Het gaat dan om een prikkelend spelletje, dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren. Er is sprake van een pedagogische waarde: door elkaar eens uit te dagen leren kinderen heel goed om met allerlei conflicten om te gaan. Dat is een vaardigheid die ze later in hun leven van pas komt bij conflicthantering, waar iedereen in zijn leven mee te maken krijgt.

Voorbeelden van specifiek pestgedrag:

Verbaal:

- **Vernederen** "Haal jij alleen de ballen maar uit de bosjes, je kunt niet goed genoeg voetballen om echt mee te doen".
- **Schelden** "Viespeuk, etterbak, mietje" enz.
- **Dreigen** "Als je dat doorvertelt, dan grijpen we je."
- **Belachelijk maken, uitlachen** bij lichaamskenmerken of bij een verkeerd antwoord in de klas.
- **Kinderen een bijnaam geven** op grond van door de kinderen als negatief ervaren kenmerken. (rooie, dikke, dunne, flapoor, centenbak enz.)
- **Gemene briefjes schrijven** om een kind uit een groepje te isoleren of echt steun te zoeken om samen te kunnen spannen tegen een ander kind.

Fysiek:

- **Trekken en duwen of zelfs spugen.**
- **Schoppen en laten struikelen.**
- **Krabben, bijten en haren trekken.**
- **Intimidatie:**
Een kind achterna blijven lopen of een kind ergens opwachten.
Iemand in de val laten lopen, de doorgang versperren of klem zetten tussen de fietsen.
Dwingen om bezit dat niet van jou is af te geven.
Een kind dwingen bepaalde handelingen te verrichten, bijvoorbeeld geld of snoep meenemen.

Isolatie:

- **Uitsluiten:** het kind mag niet meedoen met spelletjes, niet meelopen naar huis, niet komen op een verjaardag.
- **Stelen of vernielen van bezittingen:** Afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed. Beschadigen en kapotmaken van spullen: boeken bekladden, schoppen tegen en gooien met een schooltas, banden van de fiets lek steken.

De betrokkenen

Het gepeste kind

Sommige kinderen hebben een grotere kans om gepest te worden dan anderen. Dat kan komen door uiterlijke kenmerken maar het heeft vaker te maken met vertoond gedrag, wijze waarop gevoelens worden beleefd en de manier waarop dat geuit wordt. Uit onderzoek blijkt dat kinderen gepest worden in situaties waarin pesters al de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen. Er is dan al sprake van een onveilige situatie, waarbinnen een pester zich kan manifesteren en zich daarin ook nog verder kan ontwikkelen. Kinderen die gepest worden doen vaak andere dingen dan de meeste leeftijdgenoten in hun omgeving. Ze spelen een ander instrument, doen aan een andere sport of zitten op een andere clubje. Ze zijn goed in vakgebieden of juist niet goed. Er zijn helaas aanleidingen genoeg om door anderen gepest te worden mits de pesters daar de kans voor krijgen vanuit de situatie.

Veel kinderen die worden gepest hebben een beperkte weerbaarheid. Ze zijn niet in staat daadwerkelijk actie te ondernemen tegen de pestkoppen en stralen dat dan ook uit naar hun kwelgeesten. Vaak zijn ze angstig en onzeker in een groep, ze durven weinig of niets te zeggen, omdat ze bang zijn om uitgelachen te worden. Deze angst en onzekerheid worden verder versterkt door het ondervonden pestgedrag, waardoor het gepeste kind in een vicieuze cirkel komt waar het zonder hulp zeker niet uitkomt.

Gepeste kinderen voelen zich vaak eenzaam, hebben in hun gepeste omgeving geen vrienden om op terug te vallen en kunnen soms beter met volwassenen opschieten dan met hun leeftijdgenoten. Jongens die worden gepest horen bijna nooit tot de motorisch beter ontwikkelde kinderen.

De pesters

Kinderen die pesten zijn vaak juist fysiek wel de sterksten uit de groep. Ze kunnen zich permitteren zich agressiever op te stellen en ze reageren dan ook met dreiging van geweld of de indirecte inzet van geweld. Pesters lijken in eerste indruk populair te zijn in een klas, maar ze dwingen hun populariteit in de groep af door te laten zien hoe sterk ze zijn en wat ze allemaal durven.

Met het vertoonde pestgedrag gaat ze dat gemakkelijk af en ze krijgen andere kinderen mee bij het gedrag naar een slachtoffer. Pesters hebben ook feilloos in de gaten welke kinderen gemakkelijk aan te pakken zijn en als ze zich al vergissen, gaan ze direct op zoek naar een volgend slachtoffer. De zwijgende meerderheid en potentiële meelopers krijgen een keuze die onuitgesproken wordt opgelegd en die aan duidelijkheid niet te wensen overlaat: Je bent voor of je bent tegen me. Hier gaat een grote dreiging uit naar de gezamenlijke omgeving van pester en slachtoffer.

Alles is immers beter dan door de "machtige pester" zelf gepest te worden. De pesters stralen juist deze dreigende zekerheid met verve uit. Ze overtreden bewust regels en storen zich aan god noch gebod en hebben vaak de vaardigheden ontwikkeld met hun daden weg te komen. Het profiel van de pester is sterk zelf bevestigend, hij ziet zichzelf als een slimme durfal die de dommerds de loef afsteekt en ze dat ook bij herhaling laat merken. "Wie maakt mij wat?" staat met grote letters op het voorhoofd geschreven.

Het komt ook regelmatig voor dat een pestkop een kind is dat in een andere situatie zelf slachtoffer is of was. Om te voorkomen weer het mikpunt van pesten te worden, kan een kind zich bijvoorbeeld in een andere omgeving dan die van zijn slachtofferrol, vervolgens als pester gaan opstellen en manifesteren. "Laten pesten doet pesten".

Meisjes pesten minder openlijk dan jongens en vaak op een subtiele manier waarbij de uitdaging naar het gezag ter plekke niet echt aan de orde is. Ze pesten meer met woorden, maken geniepige opmerkingen of sluiten andere kinderen buiten. Meisjes opereren minder individueel en meer met groepsvorming in de zin van er al dan niet bij te horen. Fysiek geweld komt bij deze groep pesters veel minder voor. Een succesvolle pester leert niet om zijn agressie op een andere manier te uiten dan door het ongewenste pestgedrag te vertonen. Ook pesters hebben last op termijn van hun pestgedrag. Door hun verkeerde en vooral beperkte sociale vaardigheden hebben ze vaak moeite om vriendjes op lange termijn te maken en een vriendschap op te bouwen en te onderhouden op andere gronden dan die van macht en het delen in die macht. Pesters maken een abnormale sociale ontwikkeling door met alle gevolgen van dien voor de pester zelf.

De meelopers en de andere kinderen

De meeste kinderen zijn niet direct betrokken bij pesten in de direct actieve rol van pester. Sommige kinderen behouden enige afstand en andere kinderen doen incidenteel mee. Dit zijn de zogenaamde "meelopers". Er zijn ook kinderen die niet merken dat er gepest wordt, of er zijn kinderen die het niet willen weten dat er gepest wordt in hun directe (school) omgeving.

Het specifieke kenmerk van een meeloper is de grote angst om zelf in de slachtofferrol te geraken. Maar het kan ook zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en denken daardoor in populariteit mee te liften met de pester in kwestie.

Voorals meisjes doen nogal eens mee met pesten om een vriendin te kunnen behouden. Als kinderen actiever gaan meepesten in een grotere groep, voelen ze zich minder betrokken en verantwoordelijk voor wat er met pesten wordt aangericht. Alles wat in een groep gebeurt laat het individueel denken meer en meer achter zich en zo kan met name groepsgedrag leiden tot excessen die achteraf voor iedereen inclusief de pesters onacceptabel zijn.

Het heeft absoluut zin om daadwerkelijk op te staan tegen het pesten. Zodra andere kinderen het gepeste kind te hulp komen of tegen de pesters zeggen dat ze moeten ophouden, kan de situatie aanzienlijk veranderen. Het pesten wordt dan al direct minder vanzelfsprekend en draagt bovendien grotere risico's met zich mee. De situatie voor met name meelopers verandert door het ongewenste karakter van het vertoonde pestgedrag. Het wordt duidelijk dat het geen groepsnorm is om mee te gaan in het pestgedrag. Meelopers horen graag bij de norm en de grote groep en zijn niet bereid en ook niet in staat om grote risico's te lopen waarvan ze de gevolgen niet kunnen overzien, dit in tegenstelling tot de ervaren pester.

Kinderen die pestgedrag signaleren en dit bij de leerkracht aangeven vervullen dus een belangrijke rol. Ook de ouders kunnen een belangrijke rol spelen. Ouders van kinderen die gepest worden en die dit probleem met de school of op de club willen bespreken, zijn natuurlijk altijd emotioneel bij het onderwerp betrokken. De gevoelde onmacht bij deze ouders wordt door hen sterk ervaren en is niet altijd een goede leidraad tot een rationeel

handelen. De ouder wil maar een ding en dat is dat het pestgedrag ogenblikkelijk stopt. Ouders van kinderen die niet direct bij het pesten zijn betrokken, kunnen meer afstand nemen. Daardoor zijn ze beter in staat om duidelijk te maken aan hun kind dat er iets aan het pesten gedaan moet worden. Dit is ook in het belang van de opvoeding en ontwikkeling hun eigen kind. Als er in de omgeving van een kind gepest wordt, heeft het kind zelf ook last van een onveilige, onprettige sfeer in de groep of de klas.

Te verwachten problemen bij de aanpak van pesten.

Bij het gepeste kind: Een gepest kind schaamt zich vaak voor zijn gedrag, het voldoet niet aan normen die de ouders graag in hun kinderen terugzien: een vrolijk en vooral onbezorgd kind dat zelfstandig in staat is zijn boontjes te doppen. Pesten is een groot probleem voor kinderen en zorgt ook voor een evenredig groot probleem bij de erkenning en de aanpak ervan. Veel gepeste kinderen doen er dan uiteindelijk ook maar het zwijgen toe en vereenzamen. De angst wordt aanvankelijk nog groter als het pesten bespreekbaar gemaakt wordt door de ouders, waardoor het gepeste kind eens te meer met de gevolgen van het pesten kan worden geconfronteerd. Als represaille kan er in nog heviger mate gepest worden dan daarvoor al het geval was.

Bij de pester: De pester zelf ziet zich in zijn machtsspel bedreigd, en dat moet ten koste van alles voorkomen worden. Soms blijken de pesters echter net zo opgelucht als de slachtoffers bij een duidelijke aanpak. Er wordt immers ook aandacht besteed aan hun onmacht om normaal met andere kinderen een relatie op te bouwen. Bij een aantal pesters is dat hun liefste wens waardoor ze echter helaas onmachtig zijn door het ontbreken van het hanteren van de juiste vaardigheden. In de directe kind-omgeving: Daarnaast is het goed te weten dat er altijd kinderen zijn die zich schuldig voelen omdat ze niet op kunnen komen voor het slachtoffer door actief te helpen of een volwassene te hulp roepen. Dit is vergelijkbaar met het niet te hulp schieten bij het verdrinken van mensen, waar een menigte bij aanwezig is.

Ook zijn er altijd kinderen die helemaal niet in de gaten hebben dat er in hun omgeving gepest wordt. Ze zien wel het een en ander gebeuren, maar kunnen de gebeurtenissen niet duiden als pestgedrag, waar gepeste kinderen erg veel last van ondervinden.

Bij de ouders: Ouders van kinderen hebben vaak moeite om hun kind terug te zien in de rol van meeloper of pester. Ouders beschikken niet altijd over de juiste informatie en ook het zich op beperkte schaal voordoen van conflictsituaties tussen groepen kinderen, zorgt ervoor dat er nauwelijks vergelijkingsmateriaal voorhanden is. Een pester op school hoeft zich in de thuissituatie niet als pester te manifesteren.

Sommige ouders zien ook de ernst van de situatie onvoldoende in. Zij vertalen het pestgedrag van hun kind in weerbaar gedrag. Hun kind maakt echter een abnormale ontwikkeling door met grote risico's op normatief afwijkend gedrag op latere leeftijd met grote consequenties.

4. Hoofdstuk 3

Voorkómen en bestrijden van pesten

Pesten is geen eenvoudig probleem. Daarom lijkt het vaak onoplosbaar. Toch is pesten wel te bestrijden als het serieus wordt genomen. Dat betekent dat kinderen moeten weten dat ze om hulp kunnen aankloppen bij de volwassenen om hen heen. Voor volwassenen betekent het, dat ze aandacht moeten hebben voor de signalen van de kinderen. Ze moeten luisteren naar wat de kinderen te vertellen hebben en daar over praten. Voor leerkrachten en begeleiders van groepen in de vrije tijd betekent het dat ze groeps gesprekken moeten voeren, regels moeten afspreken en zorgen dat die regels ook werken. Het pestprobleem wordt lang niet altijd serieus aangepakt: ouders zeggen dat een kind maar van zich af moet bijten, leerkrachten hebben het te druk en de trainer vindt het zijn verantwoordelijkheid niet.

Als volwassenen alleen af en toe ingrijpen, kan dat verkeerd uitpakken. Gepeste kinderen worden daarna nog meer het slachtoffer omdat ze 'geklikt' hebben. Daarom is het belangrijk om het pestprobleem degelijk aan te pakken. Daarbij zijn alle betrokkenen nodig. Ieder van hen kan een begin maken met het oplossen van het pestprobleem. Kinderen die worden gepest kunnen beginnen door met hun ouders, leerkrachten of andere vertrouwde volwassenen te gaan praten. Ze kunnen ook om raad vragen, bijvoorbeeld bij de kindertelefoon.

Andere kinderen kunnen bij hun ouders of leerkrachten aanklaarten dat er gepest wordt. Ouders kunnen met hun kinderen gaan praten en het probleem met andere ouders, op school of in de speeltuin bespreken.

Leerkrachten kunnen het pesten als algemeen probleem regelmatig in hun klas bespreken. Ze kunnen proberen in de klas een open en vriendelijke sfeer te creëren.

Concrete pestsituaties kunnen ze met de betrokken kinderen bespreken. Samen met hun collega's kunnen ze werken aan een schoolbeleid rond sociale regels en pesten.

Bij het bestrijden van pesten gaan we uit van de vijfsporenaanpak.

Waarvoor gaat:

Preventieve activiteiten.

Zie inleiding en stap 1 Pestprotocol.

Het signaleren van pesten.

De leerkrachten hebben een sleutelrol in de aanpak van het pesten. Zij zijn de eerst verantwoordelijken voor de aanpak op school.

Pesten in de kiem smoren

Werken aan een sociaal gedrag versterkende leeromgeving. Ongewenst gedrag corrigeren, regels te stellen, consequent straffen, pestprotocollen te ondertekenen en projecten te organiseren.

5. Hoofdstuk 4

Aanpak pesten

De vijfsporenaanpak

Steun bieden aan het kind dat gepest wordt:

- Naar het kind luisteren en haar / zijn probleem serieus nemen
- Met het kind overleggen over mogelijke oplossingen
- Samen met het kind werken aan oplossingen
- Zonodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt, bijvoorbeeld een sociale vaardigheidstraining.

Steun bieden aan het kind dat zelf pest:

- Met het kind bespreken wat pesten voor een ander betekent
- Het kind helpen om op een positieve manier relaties te onderhouden met andere kinderen
- Het kind helpen om zich aan regels en afspraken te houden (evt. pestcontract opstellen)
- Zonodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt, bijv. een sociale vaardigheidstraining

De meelopers betrekken bij de oplossingen van het pestprobleem:

- Met de kinderen praten over pesten en over hun eigen rol daarbij
- Met de kinderen overleggen over mogelijke oplossingen en over wat ze zelf kunnen bijdragen aan die oplossingen
- Samen met de kinderen werken aan oplossingen, waarbij ze zelf een actieve rol spelen

De kracht van de stamgroep gebruiken om samen een veilige groep te worden.

Daar wordt een beroep op alle kinderen gedaan..

De ouders steunen:

- Ouders die zich zorgen maken over pesten, serieus nemen
- Informatie en advies geven over pesten en de manieren waarop pesten kan worden aangepakt
- In samenwerking tussen school en ouders het pestprobleem aanpakken
- Zonodig ouders doorverwijzen naar deskundige ondersteuning

De leerkrachten steunen:

- De leerkrachten informatie geven/ scholen over pesten als algemeen verschijnsel en over het aanpakken van pesten in de eigen groep en de eigen school. (Signaleren, observeren, HP of ontwikkelingen t.a.v. "nieuwe" pesten.)

6. Hoofdstuk 5

Pestprotocol; Stappenplan voorkomen en aanpak van pestgedrag

Stap 1: Preventieve aanpak

Binnen de groep

Regels afspreken:

Leerlingen en leerkrachten bedenken samen regels voor in de groep en passen die toe. Regelmatig worden deze afspraken geëvalueerd. Kinderen leren elkaar op hun gedrag aan te spreken. (zie voorbeelden groepsregels in bijlagen)

Projecten:

In de projecten en m.n. in het wenproject en het project "Mijn leven" (zie doelen SLO-map), wordt specifiek gewerkt aan sociale vaardigheden van kinderen.

Gesprekken:

In kringgesprekken worden positieve groepsnormen gestimuleerd. Via evaluatieve gesprekken, verhalen e.d. komen we regelmatig terug op groepsprocessen.

Voorvallen tussen kinderen en in groepen worden altijd besproken. Dit vindt plaats in één op één situaties, tweetallen of kringgesprekken. Hieruit volgen concrete afspraken die geëvalueerd worden met de betrokkenen.

Vieringen:

In de weekopeningen en –sluitingen wordt bewust aandacht besteed aan waarden en normen en in de stamgroepen wordt daaraan een vervolg gegeven.

Drama:

We laten kinderen in drama-activiteiten ervaren wat bepaald gedrag op kan roepen. Tevens ontwikkelen we hiermee het empathisch vermogen van kinderen en leren ze hoe ze in bepaalde situaties kunnen handelen.

Buiten de groep

Trainingen:

Wanneer een leerkracht het verstandig vindt om extra sociale vaardigheden aan te bieden aan kinderen, is er de mogelijkheid om buiten de groep een training te volgen. (b.v. "Flapoor en Tim" voor OB/ MB)

School maatschappelijk werk:

Ouders en/of leerkrachten kunnen voor adviezen of verwijzingen terecht bij de school maatschappelijk werkster.

Stap 2: Diagnostische aanpak

Inzet groepsoverzichten:

Drie keer per jaar wordt er door de Intern Begeleider met de stamgroepleerkracht(en) een groepsbespreking gehouden waarin de groep en z'n dynamiek besproken wordt en o.a. de sociaal- emotionele ontwikkeling van individuele kinderen wordt besproken. Van tevoren heeft de stamgroepleider een groepsoverzicht gemaakt. Geconstateerde zorgpunten worden verwerkt in een plan van aanpak.

Inzet sociogram:

Wanneer relaties en verhoudingen in een groep niet helder zijn, gebruikt de leerkracht een sociogram. De conclusies hieruit overlegt zij met de Intern Begeleider en daarna wordt bepaald wat de vervolgstappen moeten zijn.

Stap 3: Concrete aanpak (zie ook vijfsporenaanpak)

1. Neem onmiddellijk maatregelen: we accepteren geen pesten!
2. Luister, stel vragen en observeer.
3. Bespreek samen met de leerling wat het al gedaan heeft om het pesten te stoppen.
4. Geef aan dat er alles aan gedaan wordt om het aan te pakken en op welke manier dat zal zijn. Zeg dat pesten niet getolereerd wordt op deze school.
5. Spreek af: wat gaan we er nu samen aan doen?
6. Doe niets buiten de leerling om, want daar zijn veel leerlingen juist zo bang voor.
7. Praat met de dader(s) en maak duidelijk dat dit gedrag onacceptabel is.
8. Ga als leerkracht samen met alle kinderen van de groep in gesprek: stop het pesten! Zet de regels die je maakt op papier en hang ze zichtbaar op in het lokaal. (zie bijlagen: handreikingen; wat kan een leerling doen om een klasgenoot te helpen)
9. Houd regelmatig evaluatieve gesprekken met het slachtoffer, de dader(s) en de groep
10. Bij aanhoudend pestgedrag:
  - Wordt de leerkracht ondersteund door de Intern Begeleider.
  - Hieruit volgt een handelingsplan. Registreer alles in het leerlingvolgsysteem.
  - Vervolgens wordt een contract met de betrokkenen opgesteld.
  - Stel collega's en de schoolleiding van het probleem op de hoogte. Vraag eventueel advies.
  - Stel ouder(s)/verzorger(s) van de dader(s) en het slachtoffer op de hoogte. Betrek ze in een eerste plan van aanpak om verder pesten te voorkomen.
  - Adviseer ouders ondersteuning van schoolmaatschappelijk werk of andere externe instellingen aan te vragen.

Stap 4: Aanpak bij escalatie van pestgedrag

Wanneer pesten, ondanks alle inspanningen weer optreedt, voert de school de uitgewerkte protocollaire procedure uit.

Escalatie van pestgedrag kan aangepakt worden op vier verschillende niveaus:

1. Groepsniveau
2. Bouwniveau
3. Schoolniveau
4. Bovenschools niveau

Klachtenmeldingen

In onze schoolgids staan klachtenprocedures beschreven. Klachten moeten gemeld worden bij de klachtencommissie (zie Schoolgids). Er zijn twee interne contactpersonen (zie Jaarbijlage), die klachten van leerlingen en ouders over het pestbeleid op school, kunnen indienen bij de klachtencommissie.

Overplaatsing

Wanneer het pestgedrag in een groep escaleert is er de mogelijkheid van overplaatsing naar een andere stamgroep. De leerling wordt dan uit de pestsituatie gehaald en krijgt een nieuwe kans in een nieuwe stamgroep. Dit kan gelden voor zowel de pester als de gepeste. De overplaatsing kan tijdelijk zijn, of permanent.

Schorsing

Wanneer het pestgedrag bij een permanente overplaatsing naar een andere stamgroep zich voortzet wordt het pestgedrag op bovenschools niveau opgepakt en zal schorsing volgen. In eerste instantie zal de schorsing tijdelijk zijn. In uitzonderlijke situaties wordt overgegaan tot verwijzing van school.

Strafbaar gedrag

Pesten kan zich uiten in gedragingen die volgens de wet strafbaar zijn. In dergelijke gevallen zal de school het pestgedrag niet zelf oplossen, maar hiervoor de hulp van de politie inroepen.

Seksuele intimidatie

Pesten kan zich ook in een seksuele vorm uiten. Het kan dan gaan om verbale beledigingen, begluren, het lastig vallen met seksueel getinte boodschappen en handtastelijkheden. Klachten over seksuele intimidatie kunnen bij de vertrouwenspersoon van de school worden gemeld.

Wanneer er sprake is van ernstige conflicten dan zorgen we ervoor dat deze geregistreerd worden. De protocollen in de site: "Veilig schoolklimaat" geven aan, wanneer er sprake is van ernstige incidenten.

Dit pestprotocol wordt door het team en alle medewerkers van De Lanteerne onderschreven en ook alle ouders ter inzage aangeboden.

7. Bijlagen

- Handreikingen voor kinderen; wat kan een leerling doen om een klasgenoot te helpen?
- Tips voor ouders van gepeste kinderen en pesters
- Groepsregels (een voorbeeld uit de praktijk)
- Model van een pestcontract
- Literatuurlijst voor leerkrachten en kinderen

Handreikingen voor kinderen

Wat kan een leerling doen om een klasgenoot te helpen?

Als leerlingen zelf geen last hebben, zien ze soms dat anderen wel gepest worden. Als omstanders kunnen ze helpen het pesten te stoppen. Pestweb geeft leerlingen het advies:

- Probeer het pesten te stoppen als dat zonder gevaar kan.
- Haal hulp van volwassenen als het pesten niet stopt.
- Laat het slachtoffer niet alleen, laat merken dat jij wel te vertrouwen bent.

In de klas kan iedere leerling een medeleerling die vaak gepest wordt elke dag helpen.

Pestweb adviseert:

- Groet bij het binnenkomen
- Laat merken dat zij/hij erbij hoort
- Vraag haar/hem naast je te komen zitten en mee te doen
- Loop of fiets samen naar en van school – toon belangstelling
- Maak eens een praatje
- Lach niet om vervelende grappen of opmerkingen
- Doe niet mee aanpesten
- Probeer het pesten te stoppen
- Vraag de meester / juf om hulp

Je kunt als 'omstander' pesten voorkomen en helpen het pesten te stoppen.

Tips voor ouders

Van gepeste kinderen

- Neem uw kind serieus en zeg dat u samen met anderen gaat proberen het pesten te stoppen.
- Praat erover met uw kind of vraag uw kind om op te schrijven wat het heeft meegemaakt.
- Probeer uw kind uit te leggen waarom kinderen pesten.
- Help uw kind met het bedenken van een mogelijke oplossing.
- Neem op positieve wijze contact op met school, in samenspraak met uw kind.
- Stel de leerkracht op de hoogte met duidelijke informatie en bedenk samen een manier om het pesten zo snel mogelijk te stoppen.
- Waarschuw uw kind dat het pesten niet meteen ophoudt als er beter op gelet wordt. Pesten kan een gewoonte worden die maar moeilijk af te leren is.
- Het kan een goed idee zijn uw kind op een sportclub te doen. Soms kan een club ook een extra pestplek worden, dus let op.

Van kinderen die pesten

- Neem andere ouders die zeggen dat uw kind pest serieus.
- Maak uw kind duidelijk dat u het pesten absoluut afkeurt en geef aan wat voor gevolgen pesten heeft voor de slachtoffers.
- Bespreek het pesten met uw kind en zoek samen naar manieren om het pesten te stoppen.
- Spreek met uw kind af aan welke regels het zich moet houden, en beloon uw kind voor het positieve gedrag, met name voor wat betreft huis- en schoolregels.
- Neem contact op met andere ouders, leerkrachten om samen iets aan het pesten te doen.
- Geef uw kind zonodig extra aandacht.
- Help uw kind manieren te zoeken waardoor het beter met andere kinderen om kan gaan.
- Houdt in de gaten of het pesten na verloop van tijd niet opnieuw de kop opsteekt.
- Bedenk dat het veelvuldig kijken naar gewelddadige films of computerprogramma's het gedrag van uw kind negatief kan beïnvloeden.
- Zoek hulp van deskundigen als dat nodig is.

Thermometer

	Nummer:..... Groep.....		meisje / jongen Leeftijd.....	
	NEE		JA	
	--	-	+	++
Ik voel me op school veilig genoeg om:				
te zijn wie ik ben	0	0	0	0
voor mijn geloof uit te komen	0	0	0	0
mijn mening te geven	0	0	0	0
te kiezen en te doen wat ik wil	0	0	0	0
te gaan en te staan waar ik wil	0	0	0	0
Ik voel mij veilig:				
in de klas	0	0	0	0
in het schoolgebouw	0	0	0	0
in de kantine / aula / overblijfruimte	0	0	0	0
op het schoolplein	0	0	0	0
in de buurt van de school	0	0	0	0
Ik voel me veilig omdat de school:				
goed op de regels let	0	0	0	0
goed helpt als je hulp vraagt	0	0	0	0
pesten en geweld goed aanpakt	0	0	0	0
discriminatie goed aanpakt	0	0	0	0
Ik voel me <u>onveilig</u> op school door:				
leerlingen	0	0	0	0
juffen en meesters	0	0	0	0
andere mensen die op school werken	0	0	0	0
leerlingen van een andere school	0	0	0	0
Ik voel me <u>onveilig</u> op school door:				
uitschelden	0	0	0	0
dreigen met woorden	0	0	0	0
stuk maken of stelen van mijn spullen	0	0	0	0
uitsluiting (niet mee mogen doen)	0	0	0	0
pesten	0	0	0	0
lichamelijk geweld (slaan en schoppen)	0	0	0	0

dreigen met een wapen	0	0	0	0	
discriminatie	0	0	0	0	
seksueel geweld (met kijken, woorden, aanraken)					
Ik word op school gepest of gediscrimineerd:	--	-	+	++	
om hoe ik eruit zie	0	0	0	0	
om wat ik wel en niet goed kan	0	0	0	0	
om mijn afkomst, geloof of cultuur	0	0	0	0	
om de manier waarop ik spreek en schrijf	0	0	0	0	
omdat ik een jongen of een meisje ben	0	0	0	0	
omdat ze denken dat ik homo of lesbo ben	0	0	0	0	
Ik maak het voor anderen onveilig op school door:--	-		+	++	
Uitschelden	0	0	0	0	
bedreigen met woorden	0	0	0	0	
stuk maken of stelen van spullen	0	0	0	0	
uitsluiten (niet mee laten doen)	0	0	0	0	
pesten	0	0	0	0	
lichamelijk geweld	0	0	0	0	
bedreiging met een wapen	0	0	0	0	
discriminatie	0	0	0	0	
seksueel geweld (met kijken, woorden, aanraken)	0	0	0	0	
De sfeer in de klas:	--	-	+/-	+	++
In onze klas kan je veilig jezelf zijn	0	0	0	0	0
De kinderen hebben respect voor elkaar	0	0	0	0	0
Als je iets goed doet, krijg je complimenten	0	0	0	0	0
Niemand pakt zomaar iets van je:					
ze vragen het je eerst	0	0	0	0	0
Het is gewoon om vragen te stellen en kritiek te geven	0	0	0	0	0
Bij ruzie en pesten:					
Als je last van iemand hebt, kun je NEE of STOP zeggen	0	0	0	0	0
Als kinderen je pesten, dan zeggen anderen STOP	0	0	0	0	0
Als je NEE of STOP zegt, dan stoppen ze ook echt	0	0	0	0	0
Als het niet stopt, kan je de juf / meester erbij halen	0	0	0	0	0
In de klas lossen we ruzie zonder geweld op	0	0	0	0	0

Voorbeeld van groepsregels

Om in de groepen actief en passief aandacht te besteden aan pesten en ander ongewenst gedrag, hangt in elke groep een aantal gedragsregels. Deze gedragsregels, die gehaald zijn uit het project "De veilige school", zijn onder te verdelen in 3 groepen:

Om niet over de schreef te gaan

- Ik neem een ander zoals die is en discrimineer niet.
- Ik geef geen bijnamen, ik scheld niet uit en ik doe niet mee aan roddelen.
- Ik blijf van een ander en van de spullen van een ander af.
- Ik dreig niet en ik gebruik geen geweld.

Voor als iemand je hindert;

- Als iemand mij hindert zeg ik duidelijk "stop ermee".
- Als dat niet helpt vraag ik een leerkracht om te helpen.
- Ik speel niet voor eigen rechter.

Voor alle omstanders;

- Ik help anderen zich aan deze regels te houden
- Ik kom klagen, niet klikken. (Bij klagen wil je dat ongewenst gedrag gestopt wordt, bij klikken hoop je dat iemand straf krijgt.)

Model van een pestcontract

Anti-pestcontract <i>Kinderen die pesten, zitten zelf in de nesten!</i>
<ul style="list-style-type: none">
• Allen die dit contract ondertekenen, zullen zich aan de afspraken houden, zowel op school als daarbuiten
<ol style="list-style-type: none">
1. We schelden elkaar niet uit
2. We lachen elkaar niet uit
3. Ieder mag zijn eigen mening hebben
4. We beoordelen elkaar niet op schoolresultaten, uiterlijk, vriendjes of kleding
5. We sluiten niemand buiten
6. We blijven van elkaars spullen af
7. We luisteren naar elkaar
8. We bemoeien ons niet overal mee
9. We zijn eerlijk
10. We blijven van elkaar af
11. We bedreigen, chanteren elkaar niet
12. We kiezen geen partij bij ruzie, maar dragen bij aan een oplossing
13. We helpen elkaar als iemand hulp nodig heeft
14. Niet na-apen
15. Word je gepest dan vertel je het aan iemand, bij voorkeur aan je leerkracht
16. We vertellen geen geheimen door
<p>Wij, ... houden ons aan dit contract en melden het direct aan de leerkracht(en) als iemand zich er niet aan houdt.</p>

Literatuurlijst

Voor leerkrachten

Het Blauwe Boek	<i>Collot d 'Escury-Koenigs</i>
Kinderen en ingrijpende situaties	<i>o.a. Harm Tilstra</i>
Preventie van psychosociale problemen bij kinderen	<i>J. Rispens</i>
Gedragsproblemen van A tot Z	<i>Luc Koning</i>
Serie; Een zorg van school en thuis	<i>meerdere schrijvers</i>
- pesten	
- vrienden	
- agressief gedrag	
Een pakkend Boek	<i>Jan Hindman</i>
Themaboekjes met sociaal-emotionele vraagstukken	<i>meerdere schrijvers</i>

Voor kinderen

Onder twee ogen	<i>meerdere schrijvers</i>
- agressie	
- vrienden	
- pesten	
Spijt	<i>Carry Slee</i>
<u>Over seksuele intimidatie:</u>	
Dat nare gevoel	<i>Martine Delfos</i>
Het is niet leuk	<i>Martine Delfos</i>
Bijf van me af	<i>Martine Delfos</i>
Knuffel heeft zorgen	<i>K. Meier</i>
Beertje Klein en Grote Wolf	<i>Marie Wabbes</i>